

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'nin zorla kaybetme ayıbından kurtulması için gerekli önlemlerin alınarak, kayıplar konusundaki gerçek durumun ortaya çıkarılması, failerin bulunması, "BM Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme"nin imzalanması için girişimlerin sürdürülmesi ve mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini saygılarımızla arz ve teklif ederiz.

1 Dr. M. Sezgin TANRIKULU

İstanbul Milletvekili

2 Kemal ZEYBEK

3 Samir

4 Bayır Mehmet

İstanbul Milletvekili

5 K. Meriç Mv.

6 Z. P. —
7 Bernaett BULUT
Ağrı Mv.

8 KADIM DURMAZ
Tokat Milletvekili
İdare Amiri

9 Ayhan BALUT
Adana M.

10 Kaan Arslan
Denizli
İzmir

11 Alper Arslan
Mesur
Mtr

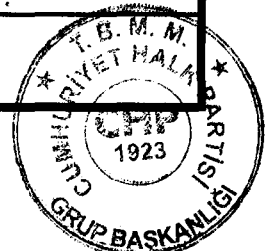
12 P. Balut
Ayah

13 Çiğdem
Çiğdem

14 N. P. —
Hasan BALTAÇ
Kotomoru Mv.

132... Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

[illegible]

GEREKÇE

Türkiye'nin imzacı olmadığı "BM Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme"ye göre "zorla kaybetme" terimi:

"(...) devlet görevlilerinin ya da devletin yetkilendirmesi, desteği veya göz yummasıyla hareket eden kişilerin ya da kişi gruplarının gözetimine alma, tutuklama, kaçırma ya da diğer herhangi bir biçimde özgürlükten yoksun bırakması ve bu durumdaki bir kimseyi, özgürlükten yoksun bırakmayı kabul etmenin reddedilmesi veya kaybedilen kişinin akıbetinin ya da nerede olduğunun gizlenmesiyle, hukukun koruması dışına çıkarması (...)"

durumunu ifade eder. Bir zorla kaybetme olayı birbirini tamamlayan üç ayırt edici unsurla tanımlanır:

- 1) Kişinin iradesi dışında özgürlüğünden mahrum bırakılması,
- 2) Devlet yetkililerinin, göz yumma şeklinde bile olsa, alıkonulmaya dahil olmaları,
- 3) Kaybolan kişinin özgürlüğünden mahrum bırakıldığının reddedilmesi veya akıbeti ile ilgili bilginin gizlenmesi.

Zorla kaybetme, kaybedilme suçunun temel unsurları, **"zor kullanma"**nın varlığı, hem kaybedilen hem de yakınları açısından **"işkence"** olması, alıkoyma eylemi ile başlayan **"suçun sürekliliği"** ve Birleşmiş Milletler tarafından tanımlanan **"insanlık suçu"** olmasıdır.

Zorla kaybetme suçu, 12 Eylül Darbesinden bu yana Türkiye'nin gündemindedir.

İnsan Hakları Derneği'nin verilerine göre zorla kaybetme olaylarının yıllara göre dağılımı şöyle:

1991 (4), 1992 (8), 1993 (36), 1994 (229), 1995 (121), 1996 (68), 1997 (45), 1998 (9)

"Türkiye'de Cezasızlık Mevzuatı" raporunda yer alan verilere göre ise, 1980-1990 yılları arasında zorla kaybetme suçuna maruz kalan kişi sayısı **33**'tür. Gözetiminde kayıpların en yoğun olduğu yıllar ise sırasıyla 1994 (518), 1995 (232), 1996 (170) yıllarıdır.

Hafıza Merkezi'nin çalışmasında yer alan bulgular genel hatlarıyla şu tabloyu gözler önüne seriyor:

* Zorla kaybedilen 296 kişiye dair hukuki veriye ulaşılmış ve bunlar üzerinde yapılan incelemelerde 204 kişiye dair soruşturmaların sürüncemede bırakıldığı, 9 kişiyle ilgili soruşturmanın zamanaşımı kararıyla sonlandırıldığı, 16 kişiyle ilgili takipsizlik kararı sonucu dava açılmadığı, sadece 67 kişinin zorla kaybedilmesiyle ilgili dava açıldığı belirlenmiştir.

* 67 kişinin zorla kaybedilmesi ile ilgili toplam 13 dava açılmıştır. Bu davalardan 34 kişinin zorla kaybedilmesini içeren 7 davada beraat kararı verilmiştir. 31 zorla kaybedilen kişiyle ilgili açılan 4 dava hala devam etmektedir. Yalnızca 2 kişiyle ilgili açılan 2 davada ise mahkumiyet kararı verilmiştir.

* 296 zorla kaybedilen kişiden 131 kişiye dair AİHM'e 69 başvuru yapılmıştır. AİHM, iç hukuktaki seyrin tam tersi yönde, 102 kişiye ilişkin 51 başvuruda Türkiye'nin AİHS'i ihlal ettiğine karar vermiştir.

* 14 kişiye ilişkin yedi başvuruda devlet dostane çözüm teklif etmiştir. Toplamda 131 zorla kaybedilen kişiden 116'sında, 69 başvurudan ise 58'inde Türkiye'nin sorumluluğunun saptandığı görülmüştür. 17 kişiye ilişkin 11 başvuru ise kabul edilemezlik kararı sonucu incelenmemiştir.

* Kayıpların yüzde 28'i Diyarbakır, yüzde 14'ü Şırnak, yüzde 13'ü Mardin, yüzde 5'i Batman, yüzde 5'i Hakkari ve yüzde 3'ü Tunceli'de gerçekleşmiştir.

Tüm bu veriler, uluslararası camiada "insanlık suçu" kabul edilen ve ağır bir hak ihlali olan zorla kaybetme, kaybedilme olaylarında ülkemizin durumunu yeterince ortaya koymaktadır.

